

KANSANHUOLTOMINISTERIÖ

Helsingissä

3 p:nä maaliskuuta 1943.

Kiertokirje N:o 58.

Kansanhuoltolautakunnille.

Ostokorttiohjeita (N:o 2).

Ostokorttien hoidosta vastuussa olevat henkilöt.

Ostokorttien asianmukaisen hoidon tehostamiseksi kansanhuoltolautakuntien tulee järjestää ostokorttien hoito niin, että *yksi henkilö on vastuussa ostokorttipäävarastossa tapahtuneista muutoksista ja joku toinen henkilö ostokorttikäsivarastossa tapahtuneista muutoksista.* Viimeksi mainitun henkilön tulee vastata myös ostokorttileimojen turvallisesta säilytyksestä.

Yleisen ostokorttien jakelun aikana tulee ensiksi mainitun henkilön pitää luetteloa päivittäin korttien jakoon annetuista korteista. Korttien vastaanottajan on tähän luetteloon kuitattava vastaanottamiensa korttien määrät.

Ostokorttien inventointi.

Ostokorttien inventointi suoritetaan kansanhuoltoministeriön kulloinkin erikseen määräämänä aikana.

Niinpä 1/4 1943 voimaan tulevien ostokorttien ensimmäinen inventointi on suoritettava lomakkeella J 236 heti yleisen korttien jaon päätyttyä, *viimeistään 4/4 1943.* Tällöin on suoritettava lomakkeella J 195 myös niiden ostokorttien inventointi, joiden voimassaoloaika päättyy 31/3 1943.

Uusien ostokorttien inventointilomake on laadittava neljänä kappaleena, joista kaksi on lähetettävä kansanhuoltoministeriön lomakevarastolle, yksi kansanhuoltopiirin toimistoon ja yksi jää kansanhuoltolautakuntaan. Sen sijaan on 31/3 vanhentuvien korttien inventointilomake täytettävä vielä siinä olevien ohjeiden mukaan 3 kappaleena. Edellä mainittuja inventointeja koskevat lomakkeet on toimitettava kansanhuoltoministeriön lomakevarastolle viimeistään 10/4 1943 mennessä.

Ministeriölle aikaisemmin lähetetyissä

inventointilomakkeissa on jatkuvasti ollut paljon suoranaisia laskuvirheitä, puhumatakaan epätarkoista merkinnöistä. Useimmat virheelliset jakoilmoitukset aiheutuvat siitä, että vastaanotettujen ostokorttien määrä on ilmoitettu väärin eikä ostokortti-anomuslomakkeista ole laskettu jaettujen korttien määriä. Näissä merkinnöissä on päästävä ehdottomaan täsmällisyyteen. Tämä on tarpeellista, paitsi ostokorttikirjanpidon täsmällisyyden vuoksi, myös sen johdosta, että ministeriö käyttää jaettujen korttien määriä monien tärkeiden laskelmien perustana.

Jaettujen korttien määrä saadaan laskea seuraavasti: Ensiksi lasketaan yhteen kunkin anomuslomakkeeseen merkityt yleisen korttijaon aikana annetut kortit. Korttien yhteismäärä merkitään anomuslomakkeen alaosassa olevaan alimpaan sarakkeeseen. Täten saadut korttimäärät lasketaan yhteen. Suorittamalla laskenta päivittäin korttijaon aikana nähdään helposti, pitääkö jakelua varten luovutettujen, jäljellä olevien korttien ja jaettujen korttien yhteismäärä yhtä päävarastosta annettujen korttien määrän kanssa. Inventointilomakkeeseen on merkittävä kaikkien yleisen korttijaon aikana jaettujen korttien yhteismäärä.

Inventointilomakkeessa saadaan *eri korttilajien kohdalle merkitä* jaettujen korttien määräksi luku, joka saadaan vähentämällä varastossa jäljellä olevien korttien määrä vastaanotettujen korttien määrästä. Näin lasketut jaettujen korttien määrät on laskettava yhteen. *Jos tämä määrä ei pidä yhtä anomuslomakkeiden mukaan lasketun korttimäärän kanssa, on jaettujen korttien määrä tarkistettava.* Tarkistuslaskenta suoritetaan kunkin kortin kohdalta erikseen n.s. tukkimiehen laskennalla siten, että anomuslomakkeet käy-

dään lävitse ja jokaisesta annetusta kortista tehdään merkintä paperiarkille, johon on kullekin kortille varattu sarake. Merkintänä käytetään numeroa 1, paitsi jokaisen viidennen merkinnän kohdalle viiva, joka yhdistää 4 edellistä merkintää. Näin syntyy seuraava kuvio: $\begin{array}{cccc} | & | & | & | \\ \hline \end{array}$, joka vastaa viittä korttia.

Inventointilomakkeeseen on merkittävä joka tapauksessa 1) anomuslomakkeiden mukaan laskettu jaettujen korttien määrä sekä 2) vastaanotettujen ja varastossa olevien korttien lukumäärän erotuksen osoittama jaettujen korttien määrä, vaikka nämä eivät pitäisi yhtä toistensa kanssa tarkistuslaskennankaan jälkeen.

Paperiarkit, joita käytetään apuna jaettujen korttien määrää laskettaessa ostokorttianomuslomakkeista, on ehdottomasti säilytettävä, sillä tarkastusten yhteydessä on ne esitettävä osoitukseksi siitä, että laskenta todella on suoritettu.

Kansanhuoltolautakunnan tulee suorittaa myös muut inventointilomakkeen edellyttämät yhteenlaskutoimitukset. Ministeriö ja kansanhuoltopiirit tulevat tarkkailemaan näiden lukujen perusteella korttijaon suorituksen asianmukaisuutta.

Ennakotieto piiritoimistolle jaettujen korttien määrästä.

Heti yleisen korttijaon tultua suoritetuksi ja viimeistään ensimmäisenä arkipäivänä yleisen korttijaon päättymisen jälkeen lautakunnan tulee lähettää kansanhuoltopiiritoimistolle tieto ostokorttien päävarastosta kuittausta vastaan annettujen korttien lukumäärästä sekä jaon päättymishetkellä käsivarastoon jääneiden korttien määrästä.

Tämän ilmoituksen mukaan laskettua jaettujen korttien määrää piiritarkkailijat voivat käyttää lähtökohtana tutkittaessa korttijaossa mahdollisesti sattuneita korttien häviämisiä.

Ostokortteja koskeva kirjanpito.

Kansanhuoltolautakuntien tulee pitää tarkkaa kirjanpitoa ostokorttivaraston muutoksista.

Uusien ostokorttien ensimmäisestä inventoinnista lähtien on päivittäin annetuista korteista tehtävä merkinnät lomakkeille J 193 ja 194, joita käytetään myös, milloin korttijaon aikana on välttämätöntä suorittaa korttien vaihtoja. Edellinen käsittää yleisessä korttijaossa jaettavat kortit, jälkimmäinen kuukausikortit ja erikoiskortit. Sitä mukaa kuin näitä lomakkeita otetaan käytäntöön, on ne erikseen juoksevasti numeroitava.

Jokainen tällainen luetteloon merkitty kortti, erikoiskortteja lukuunottamatta, on *heti lisäksi merkittävä anomuslomakkeeseen*, sen keskimmäiseen sarakkeeseen, niinkuin ostokorttien jakelua koskevissa ohjeissa on erikseen määrätty [ST N:o 23 (259), sivu 25, ryhmä 1/alaryhmä 7]. Esim. korttia vaihdettaessa ei aikaisemmin annettua korttia vastaavaa merkintää saa missään tapauksessa pyyhkiä pois, niinkuin eräissä kansanhuoltolautakunnissa on havaittu tehtävän.

Lisäksi on aikoinaan kansanhuoltolautakunnille toimitettu erityinen sidottu varastoluettelokirja ostokortteja varten (J 173), johon on merkittävä kaikki ostokorttivarastossa tapahtuneet muutokset. Varastoluettelokirjan sivut pitää olla juoksevasti numeroituja. Kutakin voimassaolevaa korttia varten on avattava oma sivu.

Kun esim. maaliskuuhuhtikuun vaihteessa 1943 suoritetaan ostokorttien inventointi, on tällöin niiden korttien osalta, joiden voimassaoloaika päättyy 31/3 1943, vastaavat sivut päätettävä. Tällöin on varastossa inventoinnin mukaan olevien korttien määriä verrattava varastokirjan osoitamiin määriin. Varastomäärien alle merkitään varastokirjaan poikkiviivat. Siitä helposti nähdään, ettei asianomaiseen kohtaan enää saa tehdä merkintöjä. Siten vältetään esim. sellaisilta erehdyksiltä, että 1/4 1943 voimaan tulevaa, vastaavaa korttia koskeva merkintä tulisi vääriin paikkaan, sillä kutakin 1/4 1943 voimaan tulevaa korttia varten on varastokirjasta avattava oma kohta, johon sitä koskevat merkinnät on tehtävä.

Kutakin korttia koskevaan kohtaan on ensimmäiseksi vienniksi merkittävä kansanhuoltoministeriön lomakevarastolta saapuneiden korttien määrät. Ensimmäisen

yleisen korttijaon jälkeen suoritettua inventoinnin mukaisesti on varastokirjaan merkittävä jaettujen korttien määrät varaston vähennyksenä. Samoin on edellä mainittujen lomakkeiden mukaan jaettujen korttien määrät merkittävä varaston vähennyksenä sitä mukaa kuin ne ovat tulleet täyteen merkittyä. Varaston lisäyksenä on merkittävä kaikki saapuneet korttimäärät. Kun esim. ravintola palauttaa osan vaihtoa varten sille luovutettuja I, J, H tai M₅ kortteja, merkitään palautettujen korttien määrät varastoluettelokirjaan korttivaraston lisäyksenä, koska ravintolalle luovutettujen korttien kokonaisuus määrä on niitä sille luovutettaessa oli merkittävä lomakkeeseen J 194, jonka kautta ne ovat tulleet vähennyksenä ostokorttikirjanpitoon.

Sitä mukaa kuin varastokirjasta otetaan uusia sivuja käytäntöön uusia kortteja varten, on niistä tehtävä merkintä varastokirjan alkuun laadittavaan sisällysluetteloon. Vasta kun varastokirja on loppuun käytetty, saadaan tilata uusi varastokirja.

Sikäli kuin joillakin kansanhuoltolautakunnilla on jokin muu vastaava ostokorttikirjanpito ja sitä varten on painettu erityiset lomakkeet, saadaan niitä edelleen käyttää. Kuitenkin on näistä lomakkeista yksi kappale lähetettävä kansanhuoltoministeriön lomakevarastolle tarkistusta varten.

Korttien vaihdot yleisen korttijakelun aikana.

Periaatteessa ei yleisen korttijakelun aikana saada suorittaa korttien vaihtoja. Vaihtoja saadaan tällöin suorittaa vain kirjallisen anomuksen perusteella, mikäli kansanhuoltolautakunta voi hoitaa mahdolliset korttien vaihdot niin, että sen kautta ei tule sekaannusta ostokorttikirjanpitoon. Kansanhuoltolautakunnalle vaihdon kautta palautettuja, vielä ilman nimeä olevia kortteja ei saada sekoittaa ostokorttivarastoon, vaan tällaiset kortit on tehtävä heti mitättömiksi, vaikka ne muutoin kelpaisivatkin uudelleen käytettäväksi.

Ostokorttien osaliuskojen mitätöiminen.

Kansanhuoltolautakunnan varastossa olevat ostokortit ilmoitetaan inventointilo-

makkeessa, samoinkuin korttikirjanpidossa ainoastaan kokoliuskoina. Sellaisessa tapauksessa, jossa kortin saajalle annetaan ainoastaan esim. 1 kuukauden kortti, kun liuskassa on 2 kuukauden kortit, tulee tämän siis esiintyä ostokorttikirjanpidossa kokoliuskana. *Kansanhuoltolautakuntaan jäävä osaliuska on tehtävä mitättömäksi.* Mitätöiminen tapahtuu „mitätön” leimaisimella, jollainen kullekin kansanhuoltolautakunnalle on aikanaan lähetetty. Leimojen tulee esiintyä sekä korttien kantaosassa että kummallakin puolella kuponkien päällä. Erikoisesti on huomattava, että *mitätöiminen on suoritettava heti korttia annettaessa*, kun kokoliuskasta on osakin irroitettu. *Kansanhuoltolautakunnan korttivarastossa ei saa siis esiintyä osaliuskoja ilman „mitätön”-leimausta.* Näin mitättömäksi tehtyjä, osaliuskoiksi leikattuja kortteja ei lasketa korttivarastoon.

Kansanhuoltolautakunnan tulee itse tarkoin valvoa osaliuskojen mitätöimistä kaikkien mahdollisten väärinkäytösten välttämiseksi. Kansanhuoltolautakunnan tulee aika-ajottain tarkistaa, että henkilö, joka vastaa korttien antamisesta, voi osoittaa varastossa oleviksi mitättömiksi tehtyjä osaliuskoja sillä tavoin kuin ostokorttiantomuslomakkeiden merkinnät osoittavat.

Osaliuskat samoinkuin irtokupongitkin on kerättävä reiällä varustettuihin pahvi- tai muihin laatikoihin, jotka voidaan lukita.

Kansanhuoltolautakunnalle palautettujen ostokorttien mitätöiminen.

Ostokortit, jotka on palautettu kansanhuoltolautakunnalle esim. kuolemantapauksen, kortin vaihdon tai sotapalvelukseen astumisen johdosta j.n.e., on myös tehtävä mitättömiksi. Mitätöiminen on suoritettava heti ostokortteja vastaanotettaessa. Näitä kortteja ei lasketa ostokorttivarastoon. Kun asianomainen henkilö on taas oikeutettu saamaan ostokortit, annetaan uudet kortit, joista liiat kupongit on irroitettava. Kansanhuoltolautakunnalle palautettujen korttien joukossa ei siis saa esiintyä kortteja ilman, että ne on tehty mitättömiksi.

Kansanhuoltolautakunnan tulee aika-ajoittain tarkistaa, että sille palautetut kortit on todella tehty mitättömiksi. Ensinnäkin lomakkeesta J 193 saadaan selville, montako korttia on annettu palautettujen korttien tilalle. Montako korttia on palautettu kuolemantapauksen, sotapalvelukseen astumisen y.m.s. johdosta, saadaan selville pitämällä näissä tapauksissa palautetuista korteista kahta eri luetteloa, joista ilmenee palautettujen korttien laji, määrä, palautuspäivä sekä palautetun kortin haltijan nimi. Luetteloina voidaan käyttää lomaketta J 193 muuttamalla otsikot seuraavasti: „luettelo sotapalvelukseen astumisen johdosta palautetuista ostokorteista” ja „luettelo kuolemantapauksen johdosta palautetuista ostokorteista”.

Kuitin antaminen palautetuista korteista.

Kun kortinvaihdon, kuolemantapauksen ja sotapalvelukseen astumisen johdosta tai muista syistä kansanhuoltolautakunnalle palautetaan kortteja, on kortin luovuttajalle annettava kuitti vastaanotetuista korteista. Ennen voimassaolleen kuittilomakkeen J 25 tilalle valmistuu uusi kuittilomake J 237. Kuitti palautetuista korteista kirjoitetaan 3 kappaleena, joista A-kappale annetaan kuitiksi korttien luovuttajalle, B-kappale kiinnitetään palautettuihin mitättömiksi tehtyihin kortteihin ja C-kappale jää kansanhuoltolautakunnalle. Kuitti palautetuista korteista kirjoitetaan kullekin kortin haltijalle erikseen.

Kuittia annettaessa on siihen tarkoin merkittävä korttilaji sekä monenko kokokuukauden kortit palautetaan samoin kuin osakuukauden korteista jäljellä olevien koko-, osa- ja erikoiskuponkien määrät.

Kansanhuoltolautakunnalle palautetut kortit on toistaiseksi säilytettävä, kunnes toisin määrätään.

Viallisten ostokorttien polttaminen.

Mikäli korttivarastoon sisältyviä viallisia kortteja poltetaan kansanhuoltolautakunnan toimesta, on poltetuista korteista laa-

dittava luettelo, jotka kahden henkilön tulee allekirjoittaa. Nämä luettelot on säilytettävä ostokorttivaraston tarkastusta varten. Näin poltettujen korttien määrä on merkittävä vähennyksenä myös varastoluettelokirjaan.

Mitättömäksi tehtyjen ostokorttien osaliuskojen polttaminen.

Mitättömäksi tehdyt ostokorttien osaliuskat saadaan aika-ajoittain polttaa kansanhuoltolautakunnan toimesta ja sen valvonnan alaisena.

Vanhojen ostokorttien palauttaminen.

Voimassa olevien korttien palauttaminen on ehdottomasti kielletty, ellei kansanhuoltoministeriön lomakevarasto anna siihen lupaa tai määräystä. Vanhentuneetkin kortit saadaan palauttaa vasta, kun lomakevarasto antaa siihen luvan tai määräyksen.

Palautettavat kortit on pakattava kestäviin postipaketteihin. Pakkauksessa tulee käyttää runsaasti täytepaperia (makulaa). Jokainen paketti on lujasti sidottava. Paketit on tehtävä niin lujiksi ja kestäviksi, että ne kestävät kovemmankin käsittelyn ilman, että ostokortit tulevat näkyviin.

Palautettavista korteista tulee laatia lähetyslista kahtena kappaleena, joista toinen kappale on pantava paketin sisään korttien päälle. Toinen kappale jää kansanhuoltolautakuntaan tositteeksi ostokorttikirjanpitoa varten. Palautettujen korttien määrästä on tehtävä merkintä varastokirjaan asianomaista korttilajia koskevan tilin jälkeen. Jos palautettavia ostokorttipaketteja on useampia, jokaista pakettia on seurattava oma lähetyslista. Lähetyslistassa on mainittava paketissa olevien korttien lajit ja niiden määrät. Lähetyslista on varustettava kansanhuoltolautakunnan leimalla ja allekirjoituksilla. Tämä ei koske mitättömiksi tehtyjä osaliuskoja, jotka kansanhuoltolautakunta saa itse hävittää polttamalla.

Osastopäällikkö *Onni Toivonen.*

Toimistopäällikkö *Jorma Suojanen.*